

УДК 027.7:004.738.5(477.85)НБ БДМУ

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У БІБЛІОТЕКАХ ВНЗ

Аліна ШИРЕНКОВА-БІЛІЙЧУК

*Буковинський державний медичний університет, бібліотека,
вул. Богомольця, 2, м. Чернівці, 58001, Україна, тел. (03722) 3-52-43*

Проаналізовано методи та особливості використання Інтернет-ресурсів у бібліотеках вищих навчальних закладів на прикладі Буковинського державного медичного університету. Розглянуто створення та використання електронних інформаційних ресурсів на базі університету, коротко узагальнено результати інформаційно-аналітичної діяльності.

Ключові слова: інтернет-ресурси, бібліотека Буковинського державного медичного університету, інформаційно-бібліотечне обслуговування.

Одним із головних завдань бібліотеки ВНЗ є забезпечення успішного інформаційного супроводу навчального процесу, підвищення інформаційної культури, формування творчої атмосфери та створення комфортних умов при ознайомленні з різноманітними інформаційними джерелами як у традиційній, так і в електронній формах.

Сьогодні інформатизація освіти, охорони здоров'я на основі впровадження інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) і формування мережевої інфраструктури системи освіти, стає державною політикою. Відповідно до Закону України №537-V “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”, утверджується один із головних пріоритетів розвитку України – побудова інформаційного суспільства¹. Наприкінці ХХ ст. під впливом інформатизації суспільства та в умовах євроінтеграції України національна вища освіта реформується згідно з основними положеннями Болонського процесу.

Для досягнення нової якості освіти, успішного її розвитку визначальним є рівень інформаційно-бібліотечного обслуговування, максимальне забезпечення науковою, науково-методичною та навчальною літературою, в тому числі і фахового медичного рівня, що досягається за допомогою світових електронних ресурсів в мережі Інтернет. Нові інформаційні технології, впровадженні в традиційні інформаційно-бібліотечні процеси, вплинули на забезпечення науки необхідною інформацією без обмежень у часі і просторі, покращивши якість обслуговування користувачів, відкрили шляхи для розвитку інноваційного мислення та інформаційної культури.

Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., пріоритетом стає впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві². Зокрема, на базі БДМУ з'явилася можливість отримувати та перевіряти свої

¹ “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки”: Закон України від 9 січня 2007 року №537-V ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.

² Національна стратегія розвитку освіти в Україні 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.

знання в дистанційному форматі після реєстрації на сервері дистанційного навчання <http://moodle.bsmu.edu.ua>. Паралельно на базі університету було апробовано читання лекцій для студентів та працівників бібліотечної системи у вигляді онлайн-конференцій (вебінарів), які і сьогодні продовжують розвиватися як один із видів передачі інформації.

Розвиток науки відбувається досить швидкими темпами, і тому оптимально забезпечити наповнення фондів наукової бібліотеки відповідно до запитів професорсько-викладацького та студентського складу досить проблематично. Пошук раціональних рішень у будь-якій сфері вимагає збору та обробки величезних масивів інформації, її осмислення, аналізу й упорядкування, без яких неможлива серйозна наукова та практична лікувально-профілактична діяльність спеціалістів. У процесі здобуття знань та освіти все частіше використовуються нові технології, тому саме в студентські роки повинні прищеплюватися навички обробки запропонованої інформації, пошуку необхідних публікацій, щоб надалі медичні працівники будь-якого рангу могли працювати максимально продуктивно. Без сучасних комп'ютерних технологій та доступу до Інтернет-ресурсів це практично неможливо.

Звертаючись до електронних каталогів вітчизняних та закордонних бібліотек, можна отримати виключно відомості про видання в цілому: про книгу, періодичне видання, карти, мікрофільми, тощо. Отримати інформацію про аналітичний опис матеріалу – статтю з періодичного видання чи збірника – досить проблематично. Значна частина читачів обмежена в доступі, а отже, їхня науково-дослідна діяльність стає менш ефективною.

Аналогічно відбуваються зміни і в системі бібліотечного сервісу: розвиваються нові форми пошуку інформації, наповнення фондів набуває іншого вигляду, бібліотечна система стає доступнішою. Нові технології, зокрема Інтернет, стають все частіше запитуваними – це дає змогу не тільки ознайомитися із каталогами бібліотеки власного вишу, але й інших закладів³.

Сучасні бібліотеки дедалі більше заглиблюються у роботу з цифровими ресурсами, модернізуючи роботу фондів, упроваджуючи сучасні соціоінформаційні технології. Це потребує розвитку інноваційних форм співпраці між вітчизняними бібліотеками та видавництвами. На часі сьогодні є реалізація спільних видавничо-бібліотечних проектів у сфері реклами творів друку, їх аналітико-синтетичного оформлення та довготермінового зберігання у друкованій та цифровій формах, експорту продукції вітчизняних видавництв на світові інформаційні ринки, використання комплексної інформатизації у бібліотечній діяльності. Крім того, варто звернути увагу на забезпечення участі більшої кількості видавців у дискусії з питань корпоративної каталогізації і впровадження єдиних стандартів бібліографічних записів та класифікаційних форм, створюючи та об'єднуючи локальні, корпоративні та відомчі мережі. Паралельно, підтримуючи мету Національної програми інформатизації⁴, слід створити необхідні умови для забезпечення громадян та суспільства в цілому своєчасною, достовірною та повною інформацією, використовуючи необхідні сучасні інформаційні технології.

Книгозбірні завдяки глобальним комп'ютерним мережам мають змогу трансформуватися в “бібліотеки без стін” і втілювати у життя задуми бібліотекознавців.

³ Лемківський К. Бібліотека вищого навчального закладу – ключова ланка інформаційного забезпечення навчального процесу на сучасному етапі // *Вища школа*. – 2008. – № 5. – С. 31–33.

⁴ “Про національну програму інформатизації”: Закон України від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/lams/show/74/98-вр>.

На сьогодні фактично склалося дві мережі Інтернет⁵. Одна – загальнодоступна та безкоштовна, використовується зазвичай для реклами та загальних довідок, що не носять комерційного характеру. Інша створена для фахівців. Саме у ній сконцентровано 90 % усієї інформації, доступ до якої потребує відповідної реєстрації читача.

Використовуючи електронні інформаційні технології, бібліотеки всього світу активно вливаються в систему сучасних соціальних інформаційних комунікацій і починають освоювати їх, долучаючись до глобального інформаційного простору. Нині бібліотека стає складовою інфраструктури інформаційного суспільства і починає поступово трансформувати свою діяльність відповідно до змін та вимог, набуваючи віртуального вигляду з можливістю дистанційного доступу.

Освоєння бібліотеками глобальної мережі передбачає два взаємопов'язаних напрями, що досить перспективно впливають на здобуття вищої освіти:

- використання інформації з віддалених зовнішніх ресурсів;
- забезпечення доступу до власних ресурсів для зовнішніх користувачів.

Підключення до мережі Інтернет означає появу віртуального довідково-бібліографічного апарату, який має величезний потенціал. Тому досить важливо обрати правильний підхід до поєднання традиційних та електронних інформаційних ресурсів на основі створення розподіленої системи зберігання універсальних бібліотечних ресурсів з інтегрованим довідково-бібліографічним апаратом, який орієнтований на розкриття видової різноманітності та галузевої багатоаспектності фондів бібліотеки.

Принципово новою формою впорядкування та збереження інформації є розміщення наукових матеріалів в мережі Інтернет у вигляді відкритих архівів на умовах відкритого доступу. Оцифрування фондів бібліотек, оперативне введення в суспільний обіг малодоступних матеріалів вкрай важливе для вирішення актуальних проблем суспільного розвитку.

Сьогодні наукові електронні журнали стають важливим джерелом інформації про здобутки світової медичної науки. Згідно з наказом Міністерства освіти та науки України, Національної академії наук України, ВАК України “Про затвердження Положення про електронні наукові фахові видання” від 30 вересня 2004 р. за № 768/431/547 електронні журнали вважаються вагомою складовою існуючої системи наукових комунікацій і включені до затверджених ВАК України переліків наукових фахових видань, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт⁶.

У 2012 р. на базі університетського серверу Буковинського державного медичного університету було створено цифровий репозиторій “Інтелектуальні фонди БДМУ”. Представлені повнотекстові електронні документи науковців закладу дають можливість вільного доступу для ознайомлення інтернет-аудиторії з науковими статтями та працями. Вже наприкінці 2012 р. за результатами “Ranking Web of World Repositories” серед вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів України БДМУ отримав перше місце.

Орієнтир бібліотеки на освоєння новітніх технологій та плідну співпрацю з підрозділами університету дозволяє бібліотечній системі набути нового вигляду. З 2000 р. у бібліотеці Буковинського державного медичного університету було роз-

⁵ Радчук І. І. Web-сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського // *Звітна наукова конференція викладачів, аспірантів, співробітників та студентів РДГУ, 25–27 лютого 2008 року. Секція “Актуальні проблеми бібліотекознавства і бібліографії”*. – Рівне, 2008. – С. 30–31.

⁶ “Про затвердження Положення про електронні наукові фахові видання”: наказ Міністерства освіти та науки України, Національної академії наук України, ВАК України від 30. 09. 2004 р. за № 768/431/547 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1329-04>

почато роботу над створенням електронного каталогу. Після вивчення низки програм із близького зарубіжжя, вибір було зупинено на “LiberMedia” (виробник Франція, адаптація і обслуговування ЗАТ “Компанія Либэр”, м. Москва). Сформований і постійно доповнюваний електронний каталог на сьогодні налічує понад 400 тис. одиниць запису і користується популярністю серед читачів. З 2012 р. бібліотека стала на шлях підготовки до переходу на АБІС “ІРБІС-64”. Саме ця система на сьогодні запущена та повноцінно працює у 50 бібліотеках вищих навчальних закладів України.

Завдяки Інтернет-ресурсам з'являється можливість пришвидшувати та поспово удосконалювати інформаційне обслуговування наших користувачів, що дало поштовх для створення нового, сучаснішого вигляду бібліотеки. У 2010 р. було створено офіційний веб-сайт бібліотеки БДМУ – <http://medlib.bsmu.edu.ua>, вхід на який можна здійснити з будь-якої пошукової системи. Оновлюючи інформацію на сайті, ми намагаємося не тільки повідомити наших користувачів про нові події та заходи, які плануються, а й прагнемо знайти зацікавлену аудиторію, яка орієнтована на стандарти ерудованого та культурного суспільства.

Веб-сайт бібліотеки виступає в ролі візитної картки, надаючи інформацію про установу, до якої належить, історію створення та існування бібліотеки, новини, віртуальні виставки тощо. Його характерними ознаками є добре інформаційне наповнення, пертинентність, стабільність роботи, оперативність оновлення, інтуїтивність навігації, безоплатна доступність інформації та естетична привабливість. Нові можливості супроводжують нові труднощі. На затримку в часі при введенні нової інформації впливає малий досвід кваліфікованих бібліотечних працівників у сфері новітніх технологій, незначна грамотність у роботі з комп'ютерною технікою та Інтернет-ресурсами.

Студентська громада БДМУ є інтернаціональною. Тому робота бібліотекарів значним чином спрямована на формування толерантного ставлення до інших культур і традицій, орієнтована на потреби іноземного студента. Нині триває робота над завершенням веб-сайту, розрахованого саме для іноземних студентів.

На основі анонімного опитування студентів нашого вишу з'ясувалося, що 67,8 % опитаних підтвердили наявність комп'ютерів та ноутбуків, з них, в свою чергу, 69 % мають доступ до мережі Інтернет. Все більший відсоток студентства з метою отримання кращих знань і полегшення здобуття освіти схильється до придбання комп'ютерної техніки з різними гаджетами для доступу до Інтернету. Для зручності, з навчальною метою, на базі бібліотеки користувачам запропоновані комп'ютерні місця із доступом до мережі Інтернет та безкоштовна можливість підключення через відкритий доступ Wi-Fi.

У 2012 р. користувачам бібліотеки було надано тестовий доступ до баз даних EBSCO Publishing, яке є найбільшим передплатним агентством і володіє великою електронною бібліотекою повнотекстових електронних журналів, кількість яких постійно зростає. Доступ до подібних повнотекстових баз даних є платним. Тому бібліотека БДМУ має на меті формувати свої бази та працювати над створенням відкритого доступу до таких серйозних і масштабних бібліографічних і реферативних баз даних, як Medline (MeSH) та інших інформаційних ресурсів. Це дозволить нашим студентам та викладачам поглибити пошук та підвищити свій рівень знань з профільних дисциплін, а бібліотеці вийти на новий етап розвитку сучасної модернізованої бібліотечної системи.

Інформатизація бібліотечних процесів у вищих навчальних закладах на практиці – це нові можливості в обслуговуванні читачів і абонентів, удосконаленні фонду,

збереження каталогів, вивільнення співробітників від рутинної роботи з підготовки картотек, видань, бібліографічних списків, замовлень, листів, звітної документації. А головне – можливість виходу в новітній інформаційний простір для задоволення потреб користувачів⁷. Одночасно розвиток інформаційно-комунікаційних технологій бібліотеки ВНЗ повинен поєднувати освоєння цифрового середовища альтернативних джерел інформації, створення та придбання електронних ресурсів із паралельним доповненням своїх фондів друкованими виданнями. Таке поєднання є складовою частиною трансформації її діяльності у зв'язку з модернізацією вищої освіти в Україні у відповідності до вимог Болонської декларації.

THE USE OF INTERNET RESOURCES IN THE LIBRARIES OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Alina SHYRIENKOVA-BILIYCHUK

*Bukovinian State Medical University, library,
2, Bohomolets' Str., Chernivtsi, 58001, Ukraine, tel. (03722) 3-52-43*

Methods and peculiarities of Internet resources used in the libraries of higher educational institutions are analyzed on the example of Bukovinian State Medical University. The creation and use of electronic informational resources on the basis of the university is discussed, results of informational and analytical activity are shortly summed up.

Key words: Internet resources, library of Bukovinian State Medical University, informational library service.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСОВ В БИБЛИОТЕКАХ ВУЗОВ

Аліна ШИРСНКОВА-БИЛИЙЧУК

*Буковинский государственный медицинский университет, библиотека,
ул. Богомольца, 2, г. Черновцы, 58001, Украина, тел. (03722) 3-52-43*

Проанализированы методы и особенности использования Интернет-ресурсов в высших учебных заведениях на примере Буковинского государственного медицинского университета. Рассмотрены создание и использование электронных информационных ресурсов на базе университета, кратко обобщены результаты информационно-аналитической деятельности.

Ключевые слова: интернет-ресурсы, библиотека Буковинского государственного медицинского университета, информационно-библиотечное обслуживание.

Стаття надійшла до редколегії 22.05.2013

Прийнята до друку 26.06.2014

⁷ Слісаренко Л. С. Розгортання інноваційних методів господарювання у період впровадження інформаційних технологій у Рівненській ОУНБ // *Бібліотеки Рівненщини: інновації, досвід роботи*: зб. ст. – Рівне, 2008. – С. 35–42.